

שיעור שביעי

קידוש השם

מראי מקומות: דף ג ע"ב "ולידרוש להו" וכו' — תוספות, רשב"א, הגהות אשרי, והגהות הגר"א שם; סנהדרין דף עד ע"א "כי אתא רב דימי" וכו', ותירושי הר"ן שם ד"ה אבל, ד"ה והא אסתר, וד"ה ואם איתא; שו"ע יו"ד סימן קנז סעיף א, וביאורי הגר"א שם ס"ק י.

"ולידרוש להו דאונס שרי. איכא פרוצות, ואיכא נמי כהנות. וליעקריה. גזירה עבידא דבטלא, ותקנתא דרבנן מקמי גזירה לא עקרינן" וכו'. כתב בעל "הגהות אשרי" (בפרק א, סימן ד): "ולקמן פ"ב פי' ר"י דוקא בפרהסיא, אבל בצנעה יעבור ואל יהרג, ואין חילוק בין עבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים וכל עבירות שבתורה, דבכולהו בפרהסיא יהרג ואל יעבור, ובצינעא יעבור ואל יהרג, ואין פרהסיא פחות מעשרה ישראלים, ובעת צרה אפי' ערקתא דמסאנא לא ישנה. וצ"ע היכא דמתכוין העובד כוכבים להנאת עצמו בעת צרה אי שרי. וגם אם רוצה להחמיר על עצמו וליהרג היכא דקיימא לן דיעבור ואל יהרג צ"ע אי שרי אי לא שרי". בעל "הגהות אשרי" מביא שלושה דינים, ועליהם מעיר הגר"א שלוש הערות. בדין הראשון כתב בעל "הגהות אשרי" שאין הברל בין שלוש העבירות החמורות ובין שאר העבירות, ותמיד בפרהסיא ייהרג ואל יעבור, ובצינעה יעבור ואל יהרג, ונראה שהוא מכריע כדעת התנאים המובאים בגמרא בסנהדרין

(ברף ער ע"א), שסוברים שאין הבדל בין שלוש העבירות החמורות ובין שאר העבירות, אולם הגר"א מעיר (בס"ק א) ש"אין הלכה כן", מכיוון שרוב הראשונים סוברים כדעת התנאים המובאים בגמרא בסנהדרין, שלפיהם יש לשלוש העבירות החמורות דין חמור יותר מאשר לשאר העבירות.

בדין השני כתב בעל "הגהות אשרי" ש"צ"ע היכא דמתכוין העובד כוכבים להנאת עצמו בעת צרה, אי שרי", ועל כך כתב הגר"א (בס"ק ב): "נ"ב, והרמב"ן פסק דשרי, דדווקא בג' עבירות דחמירי בעצמן אסור אפילו להנאתו". ואכן הרמב"ן (המובא בחידושי הרשב"א, בד"ה ולדרוש, וכן בשיטה מקובצת, בד"ה ות"ל הרמב"ן) כתב: "איכא דקשיא ליה, והא דינא הוא שתהרג ואל תעבור, דהא פרהסיא הוא, ושעת השמד היא; ואיכא למימר: להנאת עצמן היא, ואפילו בשעת השמד תעבור ואל תהרג, דהא ודאי הנאת עצמן [הוא], מדלא גזרי תהרג (וגזרי) [אלא] תבעל, אלמא אינהו גופייהו להנאת עצמן מתכוונין, ואפילו בשעת השמד שרי". הרמב"ן אינו מקשה אלא מדין פרהסיא ושעת השמד, ולא מדין גילוי עריות, כפי שהקשו התוספות בסוגייתנו, מכיוון שבעל "הגהות אשרי" כתב שאין הבדל בין שלוש העבירות החמורות ובין שאר העבירות, והוא מתרץ ש"להנאת עצמן מתכוונין, ואפילו בשעת השמד שרי", וכפי שהביאו הגר"א. אולם הרמב"ן ממשיך וכותב: "ושלא כדברי הראב"ד שאמר: כל בשעת השמד אפילו להנאת עצמן תהרג ואל תעבור; ואפשר שכל בשעת השמד אפילו להנאת עצמן אסור, כדי שלא יהיו מצות בזויות בעיניהם וקלות לבטלם, מאחר שגזרין שמד לבטל מצותינו, אבל כאן שכל עיקר לא גזרו אלא להנאת עצמן — אינו שמד, ואין זה נכון". הרמב"ן מוסיף וכותב שהראב"ד חולק על כך וסובר שבשעת השמד קיים דין של "יהרג ואל יעבור" אפילו אם הגוי מתכוון להנאת עצמו, ולפי זה חוזרת הקושיה לקדמותה: מדוע "אונס שרי"? הרי הן צריכות להיהרג ולא לעבור מדין פרהסיא ושעת השמד. ואם כי ניתן היה

לומר שגם הראב"ד מודה שאמנם "בשעת השמד אפילו להנאת עצמן אסור, כדי שלא יהיו מצות בזויות בעיניהם וקלות לבטלם, מאחר שגוזרין שמד לבטל מצוותינו, אבל כאן שכל עיקר לא גזרו אלא להנאת עצמן — אינו שמד", אולם "אין זה נכון", וקשה: מדוע לדעת הראב"ד אונס שרי? הרי יש דין של פרהסיא ושעת השמד. ועוד יש צורך להבין: כיצד הראב"ד אומר שבשעת השמד קיים דין "יהרג ואל יעבור" אפילו בהנאת עצמן? הרי הגמרא בסנהדרין (בדף עד ע"ב) אומרת ש"הנאת עצמן שאני", ולכן היה מותר לאסתר למסור עצמה לגוי. ואם כי ניתן היה לומר ש"הנאת עצמן שאני" רק לגבי דין פרהסיא, ולא לגבי דין שעת השמד, אולם אין מסתבר לומר זאת, שהרי באופן פשוט נראה שהגמרא מתרצת בתירוצה זה את שני הדינים שאמר רבי יוחנן: הן את דין הפרהסיא, והן את דין שעת השמד, ולא רק אחד מהם, ואף מסברה אין נראה שיש חילוק בין שני הדינים הללו, שהרי בשניהם קיימת הסברה ש"הנאת עצמן שאני". ומכל מקום, מכיוון שיש מחלוקת בין הרמב"ד לראב"ד בדין זה של הנאת עצמן, לכן כותב בעל "הגהות אשרי" ש"צ"ע היכא דמתכוין העובד כוכבים להנאת עצמו בעת צרה, אי שרי".

ומחלוקת זאת מובאת אף בחידושי הר"ן לסנהדרין (שם ע"א, בר"ה אבל), אלא שהוא מביאה בינו לבין הרמב"ם: "ומיהו היכא שהכותים עושין הגזירה להנאת עצמן, בין בצנעא בין בפרהסיא, כל שהן משאר עבירות חוץ מע"א וג"ע וש"ד, לא אמרינן יהרג ואל יעבור, והכי איתא בירושלמי במסכת שביעית: בראשונה היתה המלכות אונסת, הור' ר' ינאי שהי' חורשין חרישה ראשונ'... אימר לא איתכוין מגזירתן, לא איתכוון אלא למיגבי ארנונין, כלומר שלא היה הדבר להעביר, אלא להנאת עצמן לגבוי הארנוני', שאין רצון המלכים להוביר השדות, וזה היה גזרה על הכל, ולא עשו אותה שעה גזרה מפני שלא הי' להעביר, וזאת ראי' ברורה, וכן הסכים ה"ר דוד ז"ל בלי שום חולק, ומשמע לי שאין כן

דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' יסודי התורה, דקאמר: וכל הדברים האלו שלא בשעת הגזרה וכו', דאחר שהתיר הנאת עצמן משמע דבשעת הגזירה לית ביה שריותא כלל". הר"ן מביא מחלוקת בינו לבין הרמב"ם, האם מעשה שנעשה להנאת עצמן מותר בשעת השמד או לא, ומקשה על הרמב"ם מתוך הירושלמי שמתיר לחרוש בשביעית אם הגזרה היא משום הנאת עצמן. אולם לפי חידושו של ה"נימוקי יוסף", שגזרה הנגזרת על כל העמים, ולא רק על ישראל, אינה מוגדרת כשעת השמד, אם אין זו גזרה על אחת משבע מצוות בני נח, וכפי שביארנו בשיעור הקודם, אין כל קושי בדבר, מכיוון שהגזרה על החרישה נגזרה "על הכל", וכפי שכותב הר"ן עצמו, ואין היא מוגדרת כלל כשעת השמד. ואף אם הייתה נגזרת רק על ישראל, היא לא הייתה מוגדרת כשעת השמד, מכיוון שנגזרה על כל השנים ולא רק על השנה השביעית, שבעלי השדות חייבים לעבד את שדותיהם על מנת שיוכלו לשלם את הארנונה, ומכיוון שכן אין זו גזרת השמד, ואי אפשר להוכיח מכאן שמעשה שנעשה להנאת עצמן מותר אף בשעת השמד.

ובהמשך דבריו (שם בע"ב, ד"ה והא אסתר) כתב הר"ן: "ותירץ אביי, דאסתר קרקע עולם הית', כלומר שלא עשתה שום מעש', וכיון דלא עבדא שום מעש', ואפי' הית' ערוה ממש דאוריית' אין לה למסור את עצמה למית', שאחר שאפשר לאנוס אותה בעל כרחיה ולעשו' בה מעשה מה תועיל אם מוסרת עצמה להריג' ? הרי לא יהרגוה, אלא שיעשו בה מעש' בעל כרחיה. וכשהקשו 'דהא אסתר פרהסיא הויא', ה"נ הוה להו לאקשוויי והא אסתר ג"ע הויא, אלא דלא פסיקא להו אם הית' אשת איש אם לאו, ולרווחא דמילתא קא מקשו פרהסי' הוואי. ורבא תירץ: הנאת עצמן שאני, לא בא לחלוק אמאי דאמר אביי דקרקע עולם הית', דקושטא הוא וכדכתיבנא, אלא שבא לחדש שאפילו במקום שעושה מעש', כל שהו להנא' עצמו אין לה למסור עצמה למיתה היכא דלא הויא ערו' ממש דאורייתא, ואע"ג דהויא פרהסיא. אבל בתוספו'

ז"ל מפרשים דעיקר קושיא ליתא, דמקשה ודאי ידע דאפילו ישראל האונס אשת ישראל אין לה למסור עצמה למיתה, דמהיכא ילפינן לג"ע שיהרג ואל יעבור? מרוצה, ורוצה גופא הוי סברא, דאמרינן: מאי חזית דדמא ריךך סומק טפי? דילמא כו', שהכוונה בו שאינו בדין שינצל עצמו בדמו של חברו, וכן נמי י"ל שאין סברא שימסור עצמו למיתה כדי שיציל את חברו מן המיתה... ומכאן הם למדין שהאשה שאינה עושה מעש', אלא שאומרים לה שתניח להם לעשות מעש', שאין לה למסור את עצמה למיתה, ומ"ה לא מקשו בגמ' והא אסתר ג"ע הואי, דפשיטא להו שאין אשה בכלל יהרג מטעם ג"ע, אבל הקשו פרהסיא הואי, שהי' המקשה סבור שאע"פ שאינה בכלל ג"ע החמור להיות נהרגת בצנעא משום עריות, מ"מ ראוי לומר שלא יהא היתר גמור, אלא הרי היא לכל הפחות כשאר כל המצות, ובמקום פרהסיא, דאיכא חילול השם, היתה צריכה למסור עצמה למיתה. ותירץ אביי: אסתר קרקע עולם היתה, שאינה עושה שום מעש' כלל, אפי' בפרהסיא דאיכא חילול השם, אין לה למסור את עצמה למיתה, שהיא אינה מחללת את השם, שאינה עושה שום מעשה, ורבא פליג עליה דאביי ואמר דאשת איש גמורה בצנעא אינ' מחוייבת למסור עצמה, מ"מ כשהיא בפרהסיא, אע"ג דאינה עושה מעש', ראוי למסור עצמה למיתה מפני חילול השם, אלא טעמא דאסתר לא מסרה עצמה למיתה משום דלהנאת עצמן היתה, ולהנאת עצמן אין שם חילול השם" וכו'. הר"ן מביא שני הסברים למחלוקתם של אביי ורבא, וכפי שהביאו גם התוספות בסוגייתנו (בד"ה ולדרוש): "זא"ת, והא אמרינן בפ' 'בן סורר ומורה': על כל עבירות יעבור ואל יהרג חוץ מעבודת כוכבים וג"ע וש"ד; ותירץ ר"ת, דאין חייבין מיתה על בעילת מצרי, דרחמנא אפקריה לזרעיה... ואין נראה לריב"ם... ויש לומר דהכי פריך: ולדרוש להו דאונס שרי, לפי שהאשה היא קרקע עולם ולא עבדה מעשה, כדמשני בפרק 'בן סורר ומורה': אסתר קרקע עולם היתה, והא דלא פריך התם גילוי עריות הויא, דפשיטא ליה דאיכא לשנויי קרקע עולם היא,

ואין לה למסור עצמה, אבל לענין חילול השם לא היה נראה לו שיועיל טעם דקרקע עולם, ומשני: קרקע עולם היתה ואפילו חילול השם ליכא וכו'. לפי הסברו של ר"ת, וההסבר הראשון בר"ן, הגמרא לא הקשתה מדין גילוי עריות מכיוון שלא הייתה זאת ביאת איסור, ואילו לפי הסברו של הריב"ם, וההסבר השני בר"ן, הגמרא לא הקשתה מדין גילוי עריות מכיוון שהיא ידעה שבמציאות של קרקע עולם אין חיוב מסירות נפש על גילוי עריות, אלא שהיא סברה שיהיה חיוב של מסירות נפש מכיוון שנעשתה העבירה בפרהסיא, ותירצה שגם בפרהסיא אין חיוב של מסירות נפש מכיוון שהיא קרקע עולם. אולם הר"ן מחדש שיש הבדל נוסף בין שני ההסברים, ואם כי לפי ההסבר הראשון אין רבא חולק על אביי, מכל מקום לפי ההסבר השני רבא חולק על אביי, ויש צורך להבין מדוע קיים ההבדל הזה בין שני ההסברים. ונראה להסביר, שלפי ההסבר הראשון אמרנו שהגמרא לא הקשתה מדין גילוי עריות מכיוון שלא הייתה זאת ביאת איסור, אלא רק מדין חילול השם בפרהסיא, ועל כך תירץ אביי, שאמנם יש כאן חילול השם, אלא שבקרקע עולם אין חיוב של מסירות נפש, ורבא תירץ שאין כאן כלל חילול השם מכיוון שהגזרה נועדה להנאת עצמן, וחילול השם קיים רק כשהגזרה נועדה להעביר על הדת. ואילו לפי ההסבר השני, כל הדיון של הגמרא היה לגבי דין חילול השם, ואמנם הגמרא לא הקשתה מדין גילוי עריות מכיוון שהיא הבינה שבקרקע עולם אין חיוב של מסירות נפש בגילוי עריות, אולם מדין פרהסיא היא הקשתה מכיוון שלגביו היא סברה שיהיה חיוב של מסירות נפש אף על פי שמדובר במציאות של קרקע עולם, מכיוון שיש בכך חילול השם. ואם הגמרא הייתה סוברת גם במסקנה, שיש כאן דין של חילול השם, לא היה מובן מדוע אין כאן חיוב של מסירות נפש? הרי חיוב של מסירות נפש על חילול השם קיים גם כשמדובר במציאות של קרקע עולם. ולכן היא הייתה צריכה לתרץ שאין כאן חילול השם כלל, תחת משני טעמים: לדעת אביי אין כאן חילול השם מכיוון שהיא קרקע

עולם, ולדעת רבא אין כאן חילול השם מכיוון שהגזרה הייתה להנאת עצמן. ומתוך שלא קיבל רבא את תירוצו של אביי, שאין כאן חילול השם מכיוון שהיא קרקע עולם, משמע שהוא חולק על סברתו, וסובר שגם בקרקע עולם קיים דין חילול השם, ואם כן יש ביניהם מחלוקת. מה שאין כן לפי ההסבר הראשון, שלפיו אין הכרח לומר שיש ביניהם מחלוקת, שהרי תירוצו של אביי לא עסק בגדרי דין חילול השם כלל.

ולמחלוקתם של רבנו תם והריב"ם יש נפקא מינה גם לגבי הדין השלישי שמביא בעל "הגהות אשרי". בדין השלישי כותב בעל "הגהות אשרי": "אם רוצה להחמיר על עצמו וליהרג היכא דקיימא לן דיעבור ואל יהרג, צ"ע אי שרי אי לא שרי, ועל כך מעיר הגר"א (בס"ק ג): "נ"ב, מפורש בירושלמי ובמדרש רבה דשרי, וכ"פ הפוסקים". ואכן השולחן ערוך (יורה דעה, סימן קנז, סעיף א) פוסק "שכל העבירות שבתורה חוץ מעבודת כוכבים וגלוי עריות ושפיכת דמים, אם אומרים לו לאדם שיעבור עליהם או יהרג, אם הוא בצינעה יעבור ואל יהרג, ואם ירצה להחמיר על עצמו וליהרג רשאי, אם העובד כוכבי' מכוי' להעבירו על דת", ואם כן מותר לאדם להחמיר על עצמו, ולמסור עצמו ליהרג תמיד. אולם בהמשך הסעיף כותב הרמ"א: "ודוקא אם רוצים להעבירו במצות לא תעשה, אבל אם גזרו גזרה שלא לקיים מצות עשה — אין צריך לקיימו ושיהרג, מיהו אם השעה צריכה לכך ורוצה ליהרג ולקיימו, הרשות בידו", ואם כן מותר לו להחמיר על עצמו וליהרג רק אם השעה צריכה לכך, וכבר עמד על סתירה זו הגר"א בביאוריו שם, וכתב (בס"ק י): "וצ"ע, שהרי בש"ע פסק שלא כדברי נ"י וכמש"ל ואם ירצה כו', ולא הגיה שם כלום, ודא ודא אחת היא". אולם לפי הריב"ם ניתן לכאורה להסביר שאין קושי בדבר, מכיוון שב"שב ואל תעשה" כקרקע עולם אין חילול השם כלל, ואין על מה למסור את הנפש. לפי רבנו תם, גם ב"שב ואל תעשה" יש חילול השם, אלא שאין חיוב של מסירות נפש

עליו, ואם כן קשה מדוע אין אדם יכול להחמיר על עצמו וליהרג אלא כשהשעה צריכה לכך? הרי גם אם השעה אינה צריכה לכך יש בזה חילול השם. אולם לפי הסברו של הריב"ם אין ב"שב ואל תעשה" חילול השם כלל, וממילא אין מקום שיחמיר האדם על עצמו ויהרג, שהרי הוא לא יקדש את השם בכך, ולכן מובן שרק אם השעה צריכה לכך יש מקום שימסור אדם את עצמו ליהרג — לא משום חילול השם שבדבר, אלא משום שהשעה צריכה לכך מסיבה כל שהיא. מה שאין כן בדין הראשון של השולחן ערוך, העוסק בצנעה, ששם אם ימסור אדם את נפשו — יקדש בכך תמיד את השם, שהרי הוא ב"קום עשה", ולכן ניתן תמיד להחמיר ולמסור את הנפש, גם אם השעה אינה צריכה לכך.

ולכאורה ניתן לומר שגם מחלוקתם של הרמב"ן והראב"ד תלויה במחלוקת רבנו תם והריב"ם. הרמב"ן כתב שהייבים לומר שאין במציאות של הנאת עצמן חיוב של מסירות נפש, מכיוון שאם לא כן לא יובן מדוע אונס שרי? הרי יש דין של פרהסיא ושל שעת השמד. ואילו הראב"ד חלק על כך ואמר שגם במציאות של הנאת עצמן יש חיוב של מסירות נפש, ונראה שהוא יסביר שאונס שרי על אף שיש דין של פרהסיא ושל שעת השמד, מכיוון שהיא קרקע עולם. ולפי זה תהיה מחלוקתם של הרמב"ן והראב"ד תלויה במחלוקת ר"ת והריב"ם. הרמב"ן יסבור כריב"ם, שאביי ורבא חלקו בדין קידוש השם, ומכיוון שההלכה היא כרבא ולא כאביי, הרי גם בדין שעת השמד ניתן לומר שאונס שרי רק מטעם הנאת עצמן, ולא מטעם קרקע עולם. אולם הראב"ד יוכל לסבור כרבנו תם, שאין מחלוקת בין רבא לאביי, ושני התירוצים קיימים למסקנה, וממילא ניתן יהיה לומר גם בדין שעת השמד, שאונס שרי אף מכיוון שהיא קרקע עולם, וממילא אין מכאן כל הוכחה שאין חיוב של מסירות נפש במציאות של הנאת עצמן.

אלא שעדיין יש צורך להבין מדוע הראב"ד סובר שאכן הפטור של הנאת עצמן קיים רק במציאות של פרהסיא ולא בשעת השמד? הרי אם הפטור של קרקע עולם קיים גם בשעת השמד, אין סיבה שהפטור של הנאת עצמן לא יהיה קיים בשעת השמד, ומה עוד שבפשטות שני התירוצים של אב"י ורבא מתייחסים לדבריו של רבי יוחנן, שדיבר גם על שעת השמד. ואם כי בלשון הגמרא ניתן היה להידחק ולומר שתירוצייהם של אב"י ורבא מתייחסים רק למציאות של פרהסיא, ולא לשעת השמד, אולם מסברה קשה לחלק ביניהם, שהרי באופן פשוט מסירות הנפש של פרהסיא אינה שונה ממסירות הנפש של שעת השמד. ונראה להסביר זאת על פי המשך דברי הר"ן. הגמרא בסנהדרין (שם) אומרת שגוי אינו מצווה על קידוש השם, וכמו שנאמר: "לדבר הזה יסלח ה' לעבדך, בבוא אדני בית רמון להשתחות שמה, והוא נשען על ידי, והשתחויתי בית רמון, בהשתחויתי בית רמון יסלח נא ה' לעבדך בדבר הזה; ויאמר לו: לך לשלום" וגו' (מלכים ב' ה, יח"ט), והר"ן (שם, בדף עה ע"א, ד"ה ואם איתא) מקשה על כך: "ואכתי איכא למידק, ואף אם היו בני נח מצווין על קדוש השם והיה פרהסיא, למה יהרג? להנאת עצמן היה, שהמלך היה נשען ע"י נעמן ולא היה מכריחו להשתחוות אלא להנאת עצמו, שהיה נשען על ידו, ולפי מה שתירצנו למעלה בן נח הרי הוא בע"א כישראל בשאר מצות, וכל הנאת לעצמן מותר אפילו בפרהסיא", ומתרגם: "וי"ל שנעמן לא היה ידוע לכל שהיה כופר בע"א, והרואה אותו שהיה משתחוה עם המלך היה סבור שישתחו' ממש לע"א והיה חלול השם בדבר" וכו'. אולם לכאורה אין זה מובן מה בכך שהרואה אותו סבור שהוא משתחוה ממש לעבודה זרה? הרי יש כאן פטור של הנאת עצמן, ובהנאת עצמן אין חיוב של מסירות נפש על קידוש השם. אלא מכאן ניתן להוכיח שהמציאות של הנאת עצמן אינה גורמת לכך שהאיסור יהיה יותר חלש, אלא שהפרהסיא תהיה יותר חלשה. מעיקר הדין לא היה כאן חיוב של מסירות נפש, וחיוב מסירות הנפש קיים

רק מכיוון שזה נעשה בפרהסיא וגרם לחילול השם, אולם אם כופים אותו להנאת עצמן ולא לעבור על הדת, הרי זה מחליש את חילול השם שבדבר, ולכן אין חיוב של מסירות נפש. ולפי זה מובן שאם הרואה אותו סבור שהוא משתחוה ממש לעבודה זרה, ואינו יודע שהוא כופר בעבודה זרה, כפי שהיה לגבי נעמן, אין קיים הפטור של הנאת עצמן, ונשאר החיוב של מסירות הנפש. וניתן להסביר שכך סובר גם הראב"ד, ולכן הוא אומר שהפטור של הנאת עצמן קיים רק לגבי חיוב מסירות הנפש בפרהסיא, ולא לגבי חיוב מסירות הנפש בשעת השמד. חיוב מסירות הנפש של פרהסיא נובע מחילול השם הקיים בכך שהאדם עובר על מצוותיו של הקב"ה בפרהסיא, ולכן אם העבירה נעשית מפני הנאת הגוי, ולא על מנת להעביר את היהודי על דתו — אין בכך אותו חילול השם הקיים במציאות רגילה של פרהסיא, ואין חיוב למסור את הנפש. אולם חיוב מסירות הנפש בשעת השמד נובע ממצוות "ואהבת את ה' אלהיך", ולא מחילול השם, כפי שהוא בדין פרהסיא, והוא גורם לחומרא בעבירה עצמה, ולכן גם אם הכפייה לעבור על העבירה נעשית מחמת הנאתו של הגוי, ולא מחמת רצונו של הגוי להעביר את היהודי על דתו, חייבים למסור את הנפש על כך. בפרהסיא חיוב מסירות הנפש נובע מכך שרואים את האדם עובר עבירה, ויש בכך משום חילול השם, ולכן אם יודעים שאין הוא עובר אותה אלא להנאתו של הגוי — אין בכך אותו חילול השם, ואין קיים חיוב של מסירות נפש. אולם בשעת השמד, חיוב מסירות הנפש אינו נובע מכך שרואים את האדם עובר עבירה, אלא מצד עצם העבירה, שרוצים לעקור את קיומה, ולכן גם אם רואים שהדבר נעשה להנאתו של הגוי — נשאר חיוב מסירות הנפש קיים, וממילא מובן שההיתר של הנאת עצמן קיים לדעת הראב"ד רק בפרהסיא ולא בשעת השמד. אולם ההיתר של קרקע עולם קיים גם בשעת השמד, שהרי אם אין חיוב של מסירות נפש ב"שב ואל תעשה", אין הוא קיים בין אם מדובר בפרהסיא ובין אם מדובר בשעת השמד, וממילא

קידוש השם

מובן שיש לדעת הראב"ד הבדל בין ההיתר של הנאת עצמן ובין ההיתר של קרקע עולם, ואם כי ההיתר של הנאת עצמן קיים רק בפרהסיא, מכל מקום ההיתר של קרקע עולם קיים גם בשעת השמד.